

Terepszemle

A kulturális sokszínűség a terepmunka tükrében

Előadások, filmvetítés és beszélgetés a kortárs terepmunkáról

2019. május 10. péntek 14:00–16:30 - Nagyterem (Három Holló, -1. szint, balra)

A 21. századi terepkutató antropológus vagy társadalomkutató már egy megváltozott terepen találja magát, és nem olyan közösségekre fog bukkanni, mint Malinowski vagy Lévi-Strauss. A globalizáció és a kultúra állandó változásaival kell számolnia, melynek oka a globalizáció. A különféle társadalmi jelenségek sokfélesége, újszerű alakzatai egy úgynevezett kortárs krízishez vezetnek. A szekció résztvevői arra tesznek kísérletet, hogy bemutassák, milyen is korunk terepmunkás gyakorlata, mit jelent terepen lenni, milyen kérdéseket vet fel az Én és Te, illetve a Mi és Ti viszonylata.

A szekció szervezője és moderátora: *Tóth Judit Gabriella* (Budapesti Corvinus Egyetem, TKDI).

Nagy Károly Zsolt (MTA BTK Néprajztudományi Intézet; Sárospataki Református Teológiai Akadémia):

Virtuális egyház? Online módszerek a vallási identitások kutatásában

Hosszabb ideje kutatom a magyar református felekezeti azonosságtudat változását. A vizsgált probléma és a közösség szétszórtsága szinte magától értetődő módon vezetett előbb a *multi-sited ethnography*, vagyis a több színterű etnográfia, majd a közösség online térben való megjelenését követően az online terepmunkamódszerek felé. A kutatás meglehetősen hosszú időtartama alatt megfigyelhettem ennek a módszertannak a „kikristályosodását”, de ugyanez az időtáv arra is lehetőséget adott, hogy a módszertan és a vizsgált jelenségek változása közti kölcsönhatást – vagy ennek elmaradását – is figyelemmel követhessem. Előadásomban ezekről a tapasztalatokról fogok beszámolni.

Tóth Judit Gabriella (Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola):

„A halál mezsgyéjén jársz, Te is!” A halálkép megjelenése Magyarország, Svájc és Németország kortárs terepein

A modern idők és az új kutatási módszerek tekintetében a kortárs terep meglehetősen változó és olykor merőben új témákat kínál a kutató antropológus számára. Léteznek azonban időtlen kérdések, melyek mindenkor vizsgálhatóak, hiszen az ember létezésének hozzátartozói. Ilyen „örökzöld” kutatási téma a halál, az egy adott közösségben élők halálképe. Jelen előadás azt próbálja bemutatni, hogy egy csereháti falucskában, Nyestán; egy svájci településen, Schönenwerdben; illetve egy németországi községben, Obertshausenben miként értelmezik a halál fogalmát az ott élők, miként erősíti csoportidentitásukat és milyen cselekvési mintákat alakít ki bennük.

Simon Erzsébet (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Történettudományi Doktori Iskola):

Magyarok a világ különböző tájain

A magyar történelemben mindig voltak híres és kevésbé ismert személyek, akik különböző okokból, mint a felfedezés, megismerés, jobb életkörülmények, vagy csak a kalandvágy miatt, Magyarországtól távol telepedtek le rövidebb időre vagy akár örökre. Előadásomban kitérek a magyar kivándorlások jelentős korszakaira, az említésre kerülő időszakok alapjául szolgáló eseményekre, illetve a külföldön élő magyarság mindennapi életére. Két konkrét helyről is lesz szó eltérő időkből: Franciaországban letelepedett magyarokról a két világháború között, illetve a napjainkban Bécsben élő jelentős számú honfitársunkról. Két különböző korszak, két különböző terep, mégis van bennük egy közös: a távolba szakadt magyarok, akik nagy reményekkel és álmokkal keltek útra, majd a sikerek és kudarcok hullámvasútján kialakították új életüket. Ezek a magyarok új hazát kerestek és találtak, de a magyar kultúra egy darabját magukkal vitték, őrizve hazájuk évezredes örökségeit, megmaradva magyarnak, távol otthonuktól.

Tóth Gábor (ELTE BTK Néprajzi Intézet):

Emlékező közösségek, múlt, terepmunka

A terepen végzett tapasztalatszerzés sok forrása közül kiemelt jelentőséget tulajdoníthatunk a közösségek, kulcsemberek elbeszéléseinek, amelyek által megismerhetjük a múlt egy jelentősnek tartott eseményének narrációját, valamint a jelen társadalmának ahhoz való viszonyulását. Az egyéni narrációk sokasága számos esetben egy homogénnek tekinthető közösségi narratívát alkot. Kiváltképpen igaz ez a 20. századi sorsfordító történelmi, társadalmi eseményekre (pl. háborús élmények, erőszakoskodások, hadifogság, kitelepítések, internálások, '56 októberének szabad napjai stb.). A jelen közösségein megismerhető narratívák azonban élesen elválnak a korábbi generációk emlékezetétől. Ma már a második világháborúról, valamint az '50-es évek elejével kapcsolatos eseményekről jóformán csak azok vallathatóak, akik gyermekfejjel, fiatalon éltek át az eseményeket. Ezekben a témákban a gyermekkori nosztalgia, a gyermeki megfigyelés, gondolkodási mód, és a későbbi események iránti érdeklődés és közöny alapvetően változtatja meg a kutatók által megismerhető emlékezet arculatát. A múlt generációnként változik az emlékező közösségek életében is. A múlt és jelen győztesei más történeteket forgalmaznak a múltból. Kitelepített svábok, betelepített bukovinai székelyek, meghurcolt kulákok, felemelkedett tsz-igazgatók stb., mind-mind mást láttak, mást láttatnak a jelen terepein. Más történeteket, más közösségi múltakat forgalmaznak ugyanarról az eseményről. Mi a rögzítendő, mi a reprezentálandó? Mi a társadalmilag értékes? Milyen múltat forgalmaznak az emlékező közösségek, és milyen a történések? Kinek a nézőpontja fog előtérbe kerülni a kutatói válaszadásban? Feltáruhat-e az „objektív” múlt, vagy a kutatók személyes hiteiket, elképzeléseiket fogalmazzák bele írásaikba?

Biczó Gábor (Debreceni Egyetem GyGyK Társadalomtudományi Tanszék) – *Szabó Henriett* (Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola)

Kisvilágok I. – filmvetítés és beszélgetés a kortárs vidék kisvilágairól

Claudio Magris kortárs olasz író szerint minden hely, legyen az a külső szemlélő számára az első pillantásra bármilyen érdektelen vagy kicsiny, valójában az ott élők perspektívájából megfellebbezhetetlen módon a világ közepe. A legfontosabb világ, ahol egy egész élet leélését követően sem kell úgy éreznie az embernek, hogy bármi fontosból kimaradt volna.

A rendszerváltást követő magyarországi vidék kisvilágainak a szemünk előtt lejátszódó és mégis rejtve maradó folyamatait közelebbről szemlélve, a helyiek elbeszéléseit hallgatva, úgy tűnik, fontos kérdés, hogy Magris derűlátása esetünkben is indokolt-e.

A kortárs vidék kisvilágairól, a helyről, az ott élők mondhatnak hiteles ítéletet, és tapasztalataink szerint érdemes odafigyelni szavaikra.

A *Kisvilágok* dokumentumfilm-sorozat első részében Kisköre társadalmi-közösségi viszonyait mutatjuk be.